

TUTKIMUSSELOSTEET JA KOMMENTIT

VALTIOSÄÄNTÖUUDISTUS JA POLITIIKAN TUTKIMUKSEN HYÖDYNTÄMINEN

Erkki Berndtson

Valtiosääntöuudistus ja politiikan tutkimus *

Pohtiessaan juuri ennen valtiosääntökomitean asettamista politiikan tutkijoiden mahdollisuuksia osallistua alkavaan uudistustyöhön Ilkka *Heiskanen* asetti kolme kysymystä: »missä määrin politiikan tutkija voi odottaa saavansa osallistua tähän työhön, missä määrin hän saadessaan kykenee siihen osallistumaan, ja missä määrin ja millä tavoin hänen kyetessään pitäisi siihen osallistua.»¹ Näitä kysymyksiä sitten lähemmin tarkastellessaan hän päätyi pessimistiseen ennustukseen; politiikan tutkijoiden mahdollisuudet ja kyvyt osallistua alkavaan uudistustyöhön ovat vähäiset.²

Jos tarkastellaan Valtiosääntökomitean välimietintöä ja valtiosääntöuudistuksen tämän hetkisiä tulevaisuudennäkymiä, voidaan tämän ennustuksen todeta osuneen oikeaan. Tilanne on valitettava, sillä kiistämättä politiikan tutkijoilla olisi paljonkin tarjottavanaan uudistusta ajatellen. Varsin selvä osoitin tästä on Valtiosääntökomitean välimietintö. Riippumatta arvostelijan poliittisista näkemyksistä sitä voidaan politiikan tutkimuksen (ja myös muiden yhteiskuntatieteiden) kannalta pitää erittäin huonona, jos lähdetään siitä, että sen pitäisi tuoda esiin sitä tietoa, jota politiikan tutkimus on yhteiskunnasta tuottanut.³

Ketä tästä syyttää? Juristeja ja poliitikkoja, jotka ovat istuneet Valtiosääntökomiteassa vai kenties yhteiskuntatieteilijöitä ja varsinkin politiikan tutkijoita, jotka eivät ole ponnistelleet kyllin voimakkaasti saadakseen omat näkemyksensä esiin. Hyödyllisempää kuin syyttää ketään on kuitenkin pyrkiä tarkastelemaan niitä syitä, jotka ovat olleet vaikuttamassa nykyiseen tilanteeseen: niiden henkilöiden, joita voidaan pitää asiantuntijoina uudistusta ajatellen, jäämiseen uudistuksen ulkopuolelle.

* Kirjoitus on korjattu versio seitsemänsillä politiikan tutkimuksen päivillä Turussa 9.—10. 1. 1975 pitämästäni esitelmästä. Kiitän Markku Laaksoa ja Raimo Lintosta arvokkaista esitelmäni koskeneista kommentteista.

Lähdetessä etsimään syitä vallitsevaan tilanteeseen on ensin mitä jyrkimmin torjuttava väite, että politiikan tutkijat eivät ole viime aikoina olleet kiinnostuneita valtiosääntökysymyksistä.⁴ Valtiosääntöproblematiikkaan liittyvää tutkimusta on näet paljonkin, vaikkei sitä ole ehkä tähän aina eksplisiitaisesti liitettykään.⁵ Poliitiikan tutkijat eivät ole myöskään vaienneet valtiosääntöuudistuksesta. Valtiotieteellinen Yhdistys esim. järjesti keskustelutilaisuuden Suomen valtiosäännöstä vuonna 1967⁶, politiikan tutkimuksen sekä kolmansilla neuvottelupäivillä vuonna 1970 että seitsemänsillä neuvottelupäivillä vuonna 1975 yhtenä pääteemana on ollut valtiosääntöuudistus.

Syitä politiikan tutkijoiden näkymättömään rooliin uudistusta ajatellen ei voida löytää siis vaikenemisesta, vaan niitä on etsittävä muualta. Tällöin on useimmiten viitattu ns. politiikan behavioraaliseen tutkimukseen.⁷ Nämä viittaukset ovat olleet kuitenkin pelkästään viittauksia, eikä tarkempaa analyysiä ole suoritettu. Sen vuoksi yritetään seuraavassa kirjoituksessa tarkentaa behavioralismin kritiikkiä tältä kannalta. Tarkoituksena ei luonnollisestikaan ole väittää, että ainoa syy politiikan tutkijoiden kykenemättömyyteen osallistua valtiosääntöuudistukseen sitä käytännössä hyödyntäen olisi löydettävissä behavioralistisesta politiikan tutkimuksesta, vaan ainoastaan pyrkiä osoittamaan, että ongelma on monimuotoisempi kuin tavallisesti ajatellaan.

Politiikan behavioraalinen tutkimus

Behavioralismin tullessa politiikan tutkimukseen tapahtui tutkimuksen kohteessa muutoksia, joita on usein kuvattu sanomalla, että siirryttiin valtiosta todellisen poliittisen käyttäytymisen tutkimiseen. Tämähän ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että valtio olisi haluttu sinänsä hylätä politiikan tutkimuksen kohteena, vaikka alun innostuksessa sekin usein tapahtui, vaan että valtio unohdettiin teoreettisena käsitteenä. Tämä tarkoittaa, että unohdettiin valtion ja sen merkityksen filosofinen tarkastelu, kysymykset siitä, mitä on demokratia, minkälainen valtio on hyvä, minkälainen huono jne. Unohdettiin valtion kokonaisvaltainen tarkastelu.⁸

Tieteenfilofiselta tasolta voidaan tähän kehitykseen etsiä syitä behavioralismin periaatteista. Yksi sen kanonisoituja opinkappaleitahan on arvojen ja tosiasioiden pitäminen erillään toisistaan. Käytännössä tämä on johtanut siihen, että useat politiikan tutkijat ovat kyllä eri poliittisten puolueiden aktiivijakin jäseniä, mutta heidän mielessään välkkyvä kuva Weberin skitsofreenisestä kummajaisesta, politiikan tutkijasta, joka on tiedemies työaikanaan ja poliitikko työajan jälkeen. Tilanne, joka todellisuudessa on johtanut ainoaan loogiseen ratkaisuun, näennäis-arvovapaaseen tutkimukseen.⁹

Sama seikka heijastuu myös käsityksestä puhtaan ja soveltavan tieteen välisestä erosta. Puhdas tiede on kaiken tutkimuksen päämäärä ja politiikan

tutkijoiden tehtävänä on löytää yhteiskunnasta säännönmukaisuuksia, joiden avulla voidaan selittää ja ennustaa yhteiskunnan prosesseja. Soveltava tutkimus voi sitten käyttää hyväkseen näitä löydettyjä säännönmukaisuuksia. Tiedemiehen tehtävä ei ole tehdä arvostuksia, hän vain tutkii miten asiat ovat. Sen jälkeen voivat tutkimustuloksia käyttää hyväkseen kaikki, jotka niitä tarvitsevat.

Politiikan tutkimuksen hyödynnettävyyden kannalta ei ole tässä yhteydessä syytä tarkastella muita behavioralismiin liitettyjä periaatteita. Sillä vaikka seuraavassa tullaan kritisemaan behavioralismia, sen pyrkimystä edellä mainitun kaltaisiin säännönmukaisuuksiin (sen käsitystä teorian luonteesta ja asemasta tieteellisessä toiminnassa) sekä arvojen ja tosiasioiden pitämistä erillään toisistaan, kysymys on ennen kaikkea behavioralismin epistemologisten perusteiden kritiikistä. Sen sijaan kritiikki ei kohdistu sellaisiin muihin behavioralismiin liitettyihin ilmiöihin kuin tilastollisiin tekniikkoihin tai kvantitatiiviseen mittaamiseen. Nämä ovat kannatettavia pyrkimyksiä ja on luonnollista, ettei tiede voi edistyä ilman niitä.

Politiikan tutkimuksen hyödyntämisen kohteet ja strategiat

Kun tarkastellaan politiikan tutkimuksen hyödynnettävyyttä, on ensiksi kiinnitettävä huomio hyödynnettävän tiedon kohteeseen. Karkeasti voidaan erottaa kaksi tasoa, joilla yhteiskuntatieteellistä tietoa voidaan ajatella käytettävän hyväksi. Ensimmäistä voitaisiin vaikka kutsua hallinnolliseksi päätöksenteoksi, joka tarkoittaa sitä, että teetetään tutkimus jostakin yksityisestä ongelmasta, johon halutaan vaikuttaa. Tutkimuksen tuloksia käytetään sitten hyväksi korjausstrategiaa suunniteltaessa. Tällaista pyrkimystä tiedon hyödyntämiseen voitaisiin luonnehtia »teknokraattiseksi». Se, että kysymyksessä on »teknokraattinen» hyödyntäminen, ei kuitenkaan missään tapauksessa tee siitä ei-poliittista.¹⁰

Toista hyödyntämisen tasoa voitaisiin kutsua vuorostaan poliittiseksi päätöksenteoksi. Tällä tarkoitetaan päätöksentekoa, johon liittyy selviä poliittisia erimielisyyksiä päätöksentekoon osallistuvien yksiköiden välillä. Valtiosääntöuudistuksen kaltaista päätöksentekoprosessia voidaan pitää tyyppi-esimerkkinä tällaisesta.

Jaottelu on selvästi keinotekoinen ja kuvaa ehkä enemmän organisaatioiden (käsitettynä laajasti) päätöksenteosta huolehtivien toimijoiden koheesion asteen vaikutusta päätöksentekoprosessiin. Eli mitä yksimielisempiä ollaan päämääristä ja/tai keinoista, sitä hallinnollisempaa päätöksenteko on. Yhteiskuntatieteellisen tiedon hyödynnettävyyden kannalta tällainen jaottelu on kuitenkin hyödyllistä tehdä. Se antaa näet osviittoja siitä, että erilaiset päätöksentekoti-

lanteet vaativat yhteiskuntatieteelliseltä tutkimukselta erilaisia lähestymistapoja. Tämä vuorostaan johdattaa tieteenteoreettiseen problematiikkaan.

Edellä behaviorialismia käsiteltäessä kävi jo ilmi sen taipumus tarkastella tieteellisten tulosten käyttöä. Hyödyntämisessähän ajatellaan tiedon eräällä lailla hyödyntävän itse itseään. Koska tiedemies selvittää vain totuutta, ei hänelle synny myöskään minkäänlaisia moraalisia ongelmia tiedon hyväksikäytöstä.

Viime aikainen positivismin (behavioralismen) kritiikki on kuitenkin pyrkinyt asettamaan tällaisen tieteenkäsityksen kyseenalaiseksi. Tällöin on viitattu yhteiskuntatieteiden erilaisuuteen luonnontieteisiin nähden, siihen että tiedolla on oma vaikutuksensa yhteiskunnassa vallitseviin säännönmukaisuuksiin. Tämän vuoksi positivismin kriitikot ovatkin tähdentäneet sitä, että tämä tilanne velvoittaa tiedemiehen levittämään tuottamaansa tietoa, koska tieto ei suinkaan leviä automaattisesti ja toisaalta myös eri ryhmillä on erilaiset mahdollisuudet käyttää tutkimusta hyväksi.

Tämän yleisen lähtökohdan jälkeen positivismin kritiikissä kuitenkin on havaittavissa erilaisia suuntauksia. Pääsuuntauksia voitaisiin nimittää kriittiseksi yhteiskuntatieteeksi ja sitoutuneeksi yhteiskuntatieteeksi.¹¹ Kumpikin lähtee siitä, että tiedemiehen ennako-olettamukset vaikuttavat siihen miten hän yhteiskuntaa tutkii. Jokaisella on ns. esioletuksia yhteiskunnasta, jotka välttämättä liittyvät yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Esioletuksiensa vuoksi yhteiskuntatiede on aina normatiivista tiedettä.¹² Tämä on selvästi vastakkainen kanta behaviorialismille, joka ei halua tunnustaa ennakkotiedon merkitystä tutkimusten tulosten kannalta.

Seuraava tutkimusprosessin vaihe on yhteiskunnan analyysi näiden esioletusten valossa. Arvovapauden ongelma liittyy tähän vaiheeseen, jolloin kysymyksessä on »tutkimusongelmien ja menetelmien valinta, aineiston käsitteellistäminen ja yleensä käsitteiden käyttö sekä tutkimusaineiston tulkinta», Joachim *Israelin* sanoja käyttäen.¹³ Samaan liittyy myös Gunnar *Myrdalin* tunnettu vaatimus esittää tutkijan omat arvolähtökohdat jokaisen tutkimuksen alussa.

Tähän asti kriittisen yhteiskuntatieteen ja sitoutuneen yhteiskuntatieteen ohjelma on samanlainen, ero syntyy kuitenkin tässä vaiheessa. Kriittinen yhteiskuntatiede pyrkii tutkimustulostensa suhteen ns. ideologiakritiikkiin, jonka tarkoituksena on tietoa levittämällä muuttaa yksilöiden käyttäytymistä heidän tarpeidensa mukaan. Kritiikin perusteet pyritään sitomaan etiikkaan ja filosofiseen antropologiaan.¹⁴

Sitoutunut tiede taas pyrkii kytkemään itsensä objektiiviseen yhteiskunta-analyysiin, jolloin objektiivisuudella tarkoitetaan sitä miten hyvin teoria vastaa objektiivista todellisuutta. Tämä taas mitataan käytännön avulla. Teorian verifiointi ei tapahdu viittaamalla subjektiivisesti saatuihin havaintoihin, vaan osoittamalla sen todellisuus soveltamalla sitä käytäntöön.¹⁵ Yhteiskunnallisen käytännön on sitouduttava jonkin määrätyn yhteiskuntaluokan etujen

puolesta, jonka valinta tapahtuu suoritettun yhteiskunta-analyysin perusteella. Koska yhteiskuntatieteellinen tutkimus ei voi samalla lailla hyödyttää kaikkia yhteiskunnan jäseniä (se ei voi toimia luokkien yläpuolella), tutkija välttämättä aina tutkimuksissaan edistää jonkin ryhmän etuja. Jotta hän tällaisessa tilanteessa voisi yleensä tehdä objektiivista tiedettä, hänen on tunnustettava tämä tutkimuksensa sitoutuneisuus, muuten hänen tutkimuksiaan voidaan kutsua ideologisoiviksi marxilaisessa mielessä.

Politiikan tutkimuksen hyödyntäminen ja valtiosääntöuudistus

Puhuttaessa tiedon hyödyntämisestä on muistettava se *Anatol Rapoportin* toteamus, että tiedon soveltaminen vaatii aina instituution joka tämän toteuttaa.¹⁶ Valtiosääntöuudistuksen yhteydessä on selvää, että kyseiset instituutiot ovat poliittisia puolueita, joiden toiminnan ja kompromissien tuloksena uudistus muotoutuu. Kuten aikaisemmin jo todettiin, kuuluu valtiosääntöuudistus poliittisen päätöksenteon tasoon hyödyntämisen kohteen suhteen. Kysymyksessä ei ole valtiosäännön »teknokraattinen» uudistaminen, vaan osa yhteiskunnan poliittista toimintaa. Jos nyt tarkastellaan behavioralismin, kriittisen yhteiskuntatieteen ja sitoutuneen yhteiskuntatieteen mahdollisuuksia hyödyntää tutkimusta tällaisessa tilanteessa, havaitaan niissä selviä eroja.

Behavioraaliset tutkimusasetelmat voisivat olla käyttökelpoisia jos kyseessä olisi valtiosäännön »teknokraattinen» uudistaminen. Kyseessä näyttäisivät olevan pelkästään tekniset parannukset, joiden katsottaisiin hyödyttävän kaikkia yhteiskuntaryhmiä samassa suhteessa (totuushan on kaikille hyödyllistä).¹⁷ Se, että behavioralistit korostavat ongelmien tieteellisessä ratkaisussa niiden teknistä puolta, johtuu siitä, että he eivät halua tehdä eksplisiittisiä arvoratkaisuja (sitoutua yhteiskunnallisesti). Heillä ei ole siksi myöskään minkäänlaisia tieteellisiä kriteereitä arvioida onko yhteiskunta hyvä vai huono. Tämä tilanne vie siihen, että behavioralistisen tutkimuksen mahdollisuudet hyödyntää valtiosääntöuudistusta kuivuvat kokoon, sillä poliittisen päätöksenteon ollessa kysymyksessä tarvittaisiin juuri tällaisia filosofisia arvioita, jotka oleellisesti kuuluivat valtio-oppiin ennen kuin behavioralismi ne syrjäytti.¹⁸

Kriittisen yhteiskuntatieteen mahdollisuudet osallistua valtiosäännön uudistamisen välittömään hyödynnettävyyteen, ovat myös rajoitetut. Poliittisen päätöksenteon tilanteessa ei pelkkä tiedon levittäminen riitä. Se voi kyllä lisätä yleistä tietoisuutta ja hyödyttää pitkien prosessien jälkeen mutta välitöntä ja suoraa vaikutusta sillä tuskin on. Tällaisessa konkreettisessa tilanteessa voidaankin väittää tarvittavan sitoutunutta tutkimusta.

Tämä käy konkreettisemmin ilmi jos tarkastellaan tilannetta nykyisessä politiikan tutkimuksessa. Kuten jo alussa todettiin tällä hetkellä on olemassa suhteellisen paljon valtiosääntöuudistuksen kannalta relevanttia valtio-opillista

tutkimusta. Tästä tiedosta suuri osa on myös sellaista, jonka voidaan sanoa olevan objektiivista. Esimerkkeinä voidaan mainita sellaisia yleisiä havaittuja tendenssejä, kuten vaalijärjestelmän vaikutus puoluejärjestelmään tai toimeenpanovallan kasvu lainsäädäntövallan kustannuksella, faktatietoja, kuten tiedot vaalimainonnasta sekä useita empiirisiä yleistyksiäkin, kuten oligarkian rauhtainen laki.

Ongelmana onkin, ettei tätä tietoa ole liitetty valtiosääntöuudistukseen poliittisesti. Pelkkä faktatieto ei ole vielä riittävää hyödynnettävän tutkimuksen kannalta. Se pitää tulkita ja tulkinta merkitsee teoriaa ja suurten poliittisten uudistusten ollessa kysymyksessä teoria merkitsee kokonaisvaltaista yhteiskuntanäkemyistä ja kokonaisvaltainen yhteiskuntanäkemyksesi vaatii vastaimista kysymyksiin yhteiskunnallisen elämän päämääristä ja tämä vaatii, ettei arvoja ja tosiasioita eroteta toisistaan.

Miksi sitten voidaan vaatia juuri sitoutunutta tutkimusta johtuu kahdesta seikasta. Ensinnäkin poliittisen päätöksenteon ollessa kysymyksessä on tutkimuksen esitystavalla erittäin suuri merkitys, toiseksi nousee esiin problematiikka, jota voitaisiin kutsua poliittiseksi uskottavuudeksi.

Tutkimuksen esitystavasta merkityksestä voidaan ottaa esimerkiksi Markku Laakson artikkelit eduskunnan määränemmistönsäännöksistä.¹⁹ Jokainen politiikan tutkija on varmasti yhtä mieltä niiden analyttisyydestä ja merkittävyydestä politiikan tutkimuksen kannalta. Mutta voidaan kysyä, onko niistä mitään hyötyä valtiosääntöuudistusta ajatellen. Puolueet ovat erittäin lukkiutuneita tässä kysymyksessä ja näyttävät lyöneen jo kiinni käsityksensä asiasta.²⁰ Kun tarkastelee Laakson artikkeleita ja puolueiden kannanottoja määränemmistönsäännöksiin voikin huoletta sanoa, että puolueiden kannanottoihin ne eivät ole mitenkään vaikuttaneet. Esittäessään erilaisia normatiivisia tulkintoja erilaisten määränemmistönsäännösten sopivuudesta päätössäännöiksi erilaisten kriteerien perusteella, Laakso pyrkii välttämään oman mielipiteensä tuomista esiin valinnan suhteen. Hänen artikkeleissaan ei esiinny kokonaisvaltaista yhteiskuntateoriaa, jonka valossa saatuja tuloksia tarkasteltaisiin, mikä taas johtaa siihen, että erilaiset poliittiset voimat, valtiosääntöuudistuksen yhteydessä poliittiset puolueet, eivät tartu hänen tuloksiinsa samalla lailla kuin jos hän olisi sitoutunut jonkun ratkaisun puolesta kytkien tutkimuksensa jonkun yhteiskuntaryhmän etuihin.

Jos Laakson artikkelit olisivat sitoutunutta yhteiskuntatiedettä ne eivät varmastikaan saisi kaikkien hyväksymistä. Tämä vuorostaan kuvaa poliittisen uskottavuuden problematiikkaa. Vaikka olisi olemassa kuinka paljon tietoa tahansa ja vaikka se olisi kuinka objektiivista tahansa, se tavallisesti joutuu poliittisessa päätöksenteossa epäilyksenalaiseksi niiden taholta, joiden näkökantoja se loukkaa.²¹ Ainoa ratkaisu tähän tilanteeseen on asettaa tutkimus osaksi poliittista toimintaa, johon vuorostaan liittyy kiinteästi oikean esitys-

tavan problematiikka, tietenkin sillä edellytyksellä, että tutkimusta halutaan hyödyntää.

Sitoutuvan tutkimuksen tarkennukseksi on vielä huomautettava, että vaikka edellä ollaankin viitattu tieteen politisoimisen välttämättömyyteen, sillä ei ole tarkoitettu puoluepoliittista politisoimista, vaan politisoimista yhteiskunta-analyysin tasolla. Vaikka puolueet ovat valtiosääntöuudistusta ajatellen avainasemassa, ei tutkimusta ole syytä puoluepolitisoida. Yhtä vähän kuin on olemassa liberaalista yhteiskuntatiedettä, yhtä vähän on olemassa sosiaalidemokraattista yhteiskuntatiedettä. Sen sijaan voidaan kyllä puhua porvarillisesta ja marxilaisesta tieteestä.

Tämä täsmennys on tehtävä koska periaatteessa on tietenkin mahdollista pyrkiä vaikuttamaan valtiosääntöuudistukseen tekemällä behavioralistista tutkimusta ja toimimalla puolueiden sisällä. Tieteen kannalta se on kuitenkin erittäin huono ratkaisu, sillä se helposti alistaa tutkimuksen politiikalle; behavioralistisessa tutkimuksessahan ei ole mitään objektiivisia kriteereitä millä arvioida yhteiskunnallisten tekijöiden merkitystä. Tällöin usein puolue vaikuttaa enemmän tutkimukseen kuin tutkimus puolueeseen.

Kannattaako politiikan tutkijoiden osallistua valtiosääntöuudistuksen valmisteluun?

Tässä kirjoituksessa on käsitelty lähinnä politiikan behavioraalista tutkimusta etsittäessä syitä politiikan tutkijoiden kykenemättömyyteen osallistua valtiosääntöuudistuksen konkreettiseen valmisteluun. Tämä sen vuoksi, että behavioralistinen politiikan tutkimus on ollut koko 1960-luvun valta-asemissa suomalaisessa politiikan tutkimuksessa ja se on ollut siten avainasemassa valtiosääntöuudistuksen lähtökohtia ajatellen.

Mutta nykyäänhän suomalaisen politiikan tutkimuksen spektri on laajentunut ja behavioralismi alkaa olla ohimennyt ilmiö, ollaan siirrytty ns. jälki-behavioralistisen politiikan tutkimuksen aikakauteen.²² Miksei senkään puitteissa ole pyritty vaikuttamaan valtiosääntöuudistukseen?

Syitä voidaan etsiä kahdelta taholta. Ensinnäkin jälki-behavioralismi sai alkunsa Suomessa vasta sen jälkeen kun valtiosääntöuudistustyö oli jo toden teolla alkanut. Toiseksi voidaan asettaa kysymys, kuinka paljon politiikan tutkimuksen resurssija kannattaa suunnata valtiosääntöuudistukseen, kun on ehkä muita teitä mahdollisuus saavuttaa samoja yhteiskunnallisia tavoitteita kuin mihin valtiosääntöuudistuksella pyritään, usein paljon tehokkaamminkin.

Tämä jälkimmäinen selitys implikoi sen näkemyksen, että valtiosääntöuudistus ei ole aivan niin tärkeä yhteiskunnallinen prosessi kuin miltä se julkisuuden huomion kohteena on ehkä näyttänyt.²³ Sillä kuten politiikan tutkijoiden pitäisi tietää, yhteiskuntaan vaikuttavat ensisijaisesti muut voimat kuin

lainsäädäntöprosessi. Tällä ei nyt suinkaan ole tarkoitus kiistää valtiosäädö-
kysymysten tärkeyttä politiikan tutkimuksen kannalta, pelkästään muistut-
taa siitä, että tieteessäkin on hyvä muistaa kohtuullisuuden vaatimukset.

LÄHDEVIITTEET

¹ Ilkka Heiskanen, Poliitiikan tutkija ja lainsäädännön kautta tapahtuva poliitti-
nen uudistus, *Politiikka* 2/1970, s. 113.

² Samanlaisia näkökohtia ovat tuoneet esiin myös muut tutkijat, ks. esim. Raimo
Väyrynen, Valtiosäätöuudistus ja tutkimus, *Politiikka* 2/1974 (Pääkirjoitus) ja Jussi
Raumolin, Valtiosäätöuudistus, puolueet ja politiikan tutkimus, *Politiikka* 2/1974, s.
131—133. Toisaalta en ole myöskään nähnyt kenenkään tutkijan missään korostavan
politiikan tutkimuksen käyttöarvoa valtiosäätöuudistuksen kannalta.

³ Ulkopuolisen on tietenkin vaikea sanoa, mistä tämä johtuu. Eräitä osviittoja
tarjoaa kuitenkin Esko Riepuhan kirjoitus, Huomioita valtiosäätökomitean työskente-
lystä, *Politiikka* 2/1974.

⁴ Ks. esim. Raumolin ma. 1974, s. 126.

⁵ Siten en olisi tämän suhteen aivan yhtä pessimistinen kuin esim. Raimo Väyry-
nen (ma. 1974).

⁶ Ks. Keskustelu Suomen valtiosäädännöstä, *Politiikka* 1/1967.

⁷ Esim. Väyrynen ma. 1974, s. 83, Raumolin ma. 1974, s. 131—133, myös Heiskas-
en (ma. 1970, s. 113) voidaan tulkita epäsuorasti viittaavan tähän.

⁸ Vaikka behavioralismin kannattajat usein viittaavat Aristoteleen metodisten
lähtökohtiensa uranuurtajana (Ks. esim. Pertti Pesonen, Behavioraalinen ja vertaileva
politiikan tutkimus, *Politiikka* 3/1972, s. 238), he näyttävät kokonaan unohtaneen Aristo-
teleen esittämät politiikan tutkimuksen tehtävät, jotka ovat tutkia (1) ideaalista val-
tiota, (2) niitä valtioita, jotka saattavat olla parhaat mahdolliset tietyissä olosuhteissa,
ja vieläpä (3) niitä valtioita, jotka ovat oleellisesti huonoja. Ks. Aristoteles, *Politiikka*,
IV kirja.

⁹ Ks. tarkemmin esim. Erkki Berndtson, Arvot, tarpeet ja yhteiskuntatieteiden
metodologia. Katsaus suomalaiseen politiikan tutkimukseen vuonna 1973, *Politiikka*
3/1973, s. 239.

¹⁰ Ks. esim. Heiskanen ma. 1970, s. 114. On huomattava, että kun esim. Hannu
Nurmi puhuu yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen hyödynnettävyydestä artikkelissaan,
Sosiaalitieteellisen tutkimuksen hyödyntämisen filosofisia ongelmia, *Politiikka* 1/1974,
hän puhuu käsittääkseni juuri hallinnollisesta päätöksenteosta.

¹¹ Ks. tarkemmin erinomaista yhteenvedoa tämän artikkelin kannalta keskeisten
tieteenteoreettisten koulukuntien välisistä suhteista, Aart Elzinga, Vetenskapsteori.
Kortfattat kompendium i forskarutbildning, *Rapporter från Avdelningen för Vetens-
kapsteori*, Göteborgs Universitet, 48/1973 (a), s. 21—22.

¹² Ks. Joachim Israel, Onko ei-normatiivinen yhteiskuntatiede mahdollista?, *Sosio-
logia* 3/1971, jossa Israel tekee eron yhteiskuntatieteen arvovapauteen, objektiivisuu-
teen ja normatiivisuuteen. Normatiivisuudella hän tarkoittaa, että kaikkiin yhteiskun-
tatieteisiin sisältyy väitteitä a) ihmisen luonteesta, b) yhteiskunnan luonteesta ja
c) ihmisen ja yhteiskunnan välisestä suhteesta. Näitä väitteitä hän sitten kutsuu yhteis-
kuntatieteen esioletuksiksi.

¹³ Israel ma. 1971, s. 150.

¹⁴ Ks. Aant Elzinga, Objectivity and partisanship in science, *Rapporter från Avdelningen för Vetenskapsteori*, Göteborgs Universitet, 55/1973 (b), s. 37.

¹⁵ Aant Elzinga toteaa asian seuraavasti: »Objective knowledge in this context is a knowledge that gives a correct epistemic mapping correspondence (reflection) of objective reality. The final touch stone for objectivity in this sense is not some subjectively conceived world picture, but social practice in the real world... A theory is said to be corroborated when practice — on the basis of the plan designed in the light of the theory — repeatedly yields the results that were anticipated. If practice contradicts the theory by yielding results other than those anticipated, this may be a signal for a process of error-correction whereby the theory ultimately may become modified or even replaced.», Elzinga mt. 1973 (b), s. 40. Tällainen tietenteoria on yhteneväinen ns. aktiionistisen kausaalisuuskäsityksen kanssa, ks. Nurmi ma. 1974, s. 12—13. Ongelmista, jotka siihen liittyvät ks. Ilkka Niiniluoto, Fallibilismista, *Sosiologia* 5—6/1974.

¹⁶ Anatol Rapoport, Can peace research be applied?, *Journal of Conflict Resolution* 2/1970.

¹⁷ Tällainen asennoituminen tuli epäsuorasti esiin Turussa esitelmääni seuranneessa keskustelussa muutamien keskustelun osanottajien ollessa sitä mieltä, että syy miksi politiikan tutkimusta ei ole käytetty hyväksi valtiosääntöuudistuksessa on siinä, etteivät poliitikot tunne sen saavutuksia. Jos he vain tuntisivat alalla saavutettuja tuloksia, olisi tilanne politiikan tutkimuksen kannalta paljon parempi. Käytännöllisenä suosituksena tällaisesta näkemyksestä luonnollisesti seuraa vaatimus levittää tutkimuksen tuloksia poliitikkojen suuntaan.

¹⁸ Esimerkkinä voidaan mainita Valtiotieteellisen Yhdistyksen 5.11.1945 järjestämä esitelmätilaisuus demokratiasta, jossa Tuttu Tarkiainen esitelmää seurasi vilkas keskustelu, johon osallistui mm. K. R. Brotherus, Yrjö Ruutu, Yrjö Kallinen, Olavi Mattila ja Paavo Hirvikallio. Ks. *Valtio ja yhteiskunta* -vuosikirja V—VI/1945—1946.

¹⁹ Markku Laakso, Määräenemmistösäännökset ja eduskuntapuolueiden voimasuhteet, *Politiikka* 1/1973 sekä Eduskunnan päätöksentekojärjestelmä ja sen muuttaminen: analyttinen tarkastelu, *Politiikka* 1/1974.

²⁰ Ks. yhteenvedoa puolueiden kannasta esim. Janne Virkkunen, Valtiosääntöuudistus murenee. Muutoksia tuskin tulee tällä vuosikymmenellä, *Helsingin Sanomat* 29.12.1974.

²¹ Konkreettisenä esimerkkinä voidaan mainita vaikka valtiosääntöuudistuksen keskeiseksi huomion kohteeksi noussut ns. vallanjako-oppi. Montesquieun vallan kolmijako on historiallisesti tarkasteltuna erittäin aikaansa sidottu. Montesquieu vaati näet tuomiovaltaa porvaristolle, toimeenpanovallan jäädessä kuninkaalle ja aatelille (byrokratialle), kun taas lainsäädäntövalta luovutettiin säädyille, jotka edustivat kansan eri luokkia valtiossa (Ks. Timo Kyntäjä ja Juha Partanen, *Perustuslakiuudistus, Tasa-arvon ja demokratian tutkimus TANDEM, tutkimusraportti, n:o 4*, s. 26). Jos nyt vallanjako-oppi siirretään tämän päivän Suomeen se luonnollisesti menettää kokonaan merkityksensä. Mitä mieltä on puhua vallanjaosta toimeenpanovaltaan, tuomiovaltaan ja lainsäädäntövaltaan kun ne periaatteessa ovat samojen yhteiskunnallisten voimien käsissä? Tämä on pahimmanlaista formalismia, joka ei ota huomioon yhteiskunnan muuttumista ja todellisia voimasuhteita. Tätäkin argumentaatiota on kuitenkin vaikea saada hyväksytyksi, koska se on ristiriidassa vallanjako-oppia kannattavien etujen kanssa.

²² Jälki-behavioralistisen politiikan tutkimuksen luonteesta ks. tarkemmin Erkki Berndtson, Political science in the era of post-behavioralism. The need for self-reflection, *Scandinavian Political Studies* 10/1975. (ilmestyy)

²³ Vrt. Kyntäjä ja Partanen mt. 1974, s. 45.